

RONDALLES DE MAI ACABAR

Per JOAN AMADES

QUAN vam publicar el primer volum de la nostra obra *Folklore de Catalunya*, dedicat exclusivament a la rondallística, el nostre bon i malaguanyat amic don Ricardo del Arco ens envià una calorosa lletra de felicitació a l'ensens que ens manifestava la seva sorpresa per no haver trobat cap rondalla de mai acabar entre les dues mil i tantes que en contenia el nostre llibre. Ens deia que sempre li havien cridat l'atenció aquesta mena de documents tradicionals breus i graciosos i ens preguntà si la literatura oral catalana n'estava mancada, tota vegada que no n'inclòiem cap en el nostre recull. Li contestàrem que la nostra rondalla comptava amb nombrosos documents del gènere que li interessava, els quals no havíem inclòs en la nostra cretomatia rondallística atesa la seva pobresa literària, puix que la nostra obra, malgrat la seva categoria científica, formava part d'una biblioteca literària, circumstància que no podíem perdre de vista. Li vam prometre que, quan ens fos avinent, li dedicariem un treball sobre aquest tema per donar-li a conèixer les rondalles catalanes que hem trobat en les nostres recerques etnogràfiques. Les nostres excessives ocupacions no ens han permès de complir la promesa amb la puntualitat que desitjàvem i mentrestant ha sobrevingut el dolorós accident, que tots els amics del gran mestre lamentem, que ens ha privat de la seva gratíssima amistat i de la seva calorosa companyonia. Nosaltres ens sentim endeutats amb ell i ens apremem a pagar-li el deute tot dolent-nos vivament de no haver-ho fet quan ell n'hauria pogut heure goig.

Les rondalles de mai acabar no són patrimoni exclusiu de cap rondallari determinat i se'n troben entre els contes de països ben diferents.

Estan degudament registrades i figuren en el catàleg universal de rondalles dels professors Aarne i Thompson ¹ (Z12; tipus 2250).

Aquesta espècie rondallística no ha estat pas gaire estimada i són en escàs nombre les publicades pels rondallòlegs estrangers. Segons el professor Stith Thompson, gairebé només són patrimoni dels rondallaris europeus, especialment del d'Hongria ²; també en coneixem dels pobles ibero-americans, com veurem. Dels recercadors catalans que ens han precedit en l'arreplega de rondalles, només n'ha publicat dues de mallorquines l'arxiduc Lluís Salvador ³.

Aquesta mena de contes ordinàriament s'expliquen a la mainada quan demana amb insistència que se'ls conti una rondalla i al requerit no li ve de gust fer-ho. Hom les repeteix un nombre indefinit de vegades, empalmant el darrer concepte amb el primer de la repetició fins a apurar la paciència dels que escolten, que no triguen gaire a demanar al narrador que pari d'explicar. Quant a llur valor funcional, aquestes rondalles participen de les circumstàncies que distingeixen les rondalles enganyalls, les quals ordinàriament hom també sol explicar quan vol evadir la narració, igualment com fa en les del tipus que ens ocupa. Les rondalles d'enganyall tracten de sorprendre els oints amb finals inconvenients i exabruptes a voltes escatològics o grollers i no són exclusius de mainada com les de mai acabar. Les rondalles enganyoses es distingeixen gairebé sempre per plantejar cap al final de la breu narració un concepte inacabat, que el narrador aclareix de mala manera quan algú dels oints, inadvertit del cas, pregunta per la solució del concepte objecte de l'engany.

Les rondalles que ens ocupen ofereixen dos tipus ben determinats: el de les *rondalles enfadoses* i el de les *rondalles de mai acabar* o *sense fi*. Les primeres acaben amb un concepte a voltes expressat per una sola paraula que es repeteix un nombre indefinit de vegades fins a apurar la paciència dels oints, fent-se per tant enutjoses en grau màxim. Les rondalles inacabables acaben amb una frase i un vers que obre la porta a la repetició de tota la rondalla sencera i, per tant, quan el recitair para la narració, de fet trenca la rondalla perquè no obeeix a la continuació a la qual el força el darrer concepte del recitat.

1. ANTTI AARNE i STITH THOMPSON, *The types of the folktale, a classification and bibliography* (Helsinki, 1928), p. 203.

2. STITH THOMPSON, *The Folktale* (Nova York, 1951), p. 230.

3. ARXIDUC LLUÍS SALVADOR, *Marchen aus Mallorca* (Leipzig, 1896), p. 11 i 12; *Rondalles de Mallorca* (Leipzig, 1896), p. 11 i 12.

Les rondalles enfadoses resulten més pesades i enutjoses que les de mai acabar i és possible que siguin anteriors, puix que són més simples i estan mancades de l'enginy constructiu que enclou l'habilitat verbal que força a la seva repetició. De les rondalles enfadoses evidentment són més simples i, per tant, més primàries, aquelles que repeteixen un concepte que les que ho fan amb una idea expressada per tota una frase. Resulta interessant que les que radiquen llur característica simplement en una paraula, per tal de donar més força a l'acció, acostumen acompanyar-la d'un moviment que la subratlla i que tracta de pintar la idea expressada pel mot indefinidament repetit segons la visió personal del contaire. Es prou coneguda la gran valor de la gesticulació en el llenguatge dels nuclis de cultures incipients i retardades. Cal sobrentendre que, en parlar de la categoria primària dels documents que ens ocupen, no volem pas dir que les rondalles que referim pròpiament ja les contessin els nostres avantpassats, sinó que renovellades, qui sap si en un ahir no gaire llunyà, conserven encara l'esperit conceptual i àdhuc quelcom de la forma que degueren posseir les contarelles d'aquest tipus explicades pels nostres primitius; esperit que ha perdurat a través dels milers i milers de generacions que s'han complagut explicant rondalles enfadoses i de mai acabar.

Vegem les rondalles enfadoses que tenim recollides directament de la tradició oral. La més tradicional és coneguda amb el nom de *Conte de l'enfadós* i sol explicar-se ordinàriament als infants. El narrador pregunta: —¿Vols que t'expliqui el conte de l'enfadós?, i, sigui quina sigui la resposta de l'interrogat, el narrador invariablement replica que no és allò que li ha contestat el que li pregunta, sinó que li havia dit si vol que li conti el conte de l'enfadós. Quan l'oïnt avorrit ja no sap què contestar, sol donar la callada per resposta; aleshores el narrador no per això es detura i li replica que no li ha dit pas que callés o que adoptés aquella actitud o que fes tal o qual gest, sinó que li ha dit si vol que li conti el conte de l'enfadós. La pregunta dura fins que l'oïnt se'n va de tan avorrit o quan el narrador es cansa de preguntar ⁴.

Del mateix ordre que l'anterior és la *Rondalla des Cabrit*, pròpia del rondallari mallorquí:

4. JOAN AMADES, *Folklore de Catalunya*, vol. I, *Rondallística* (Barcelona, 1950), p. 59 del pròleg.

Sa rondaia des cabrit
¿será bona si la dic?

—Sí.

—Si haguésseu dit no,
la vos hauria contada.

—No.

—Si haguésseu dit sí,
la vos hauria contada.

—Idò sí.

—Si haguésseu dit no,
la vos hauria contada..., etc. ⁵

Cau dins aquesta mateixa categoria la rondalla següent que convida l'oint a mudar de lloc a cada repetició fins que se'n cansa:

¿Vols que t'expliqui
el conte del cap pelat?

—Sí. —Doncs posa't a l'altre costat.

—Ja m'hi he posat.

—Jo no et pregunto

si ja t'hi has posat;

jo et dic si vols que t'expliqui

el conte del cap pelat.

—Sí. —Doncs posa't a l'altre costat.

—Ja m'hi he posat.

—Jo no et dic si ja t'hi has posat..., etc. ⁶

Aquest document es força conegut a l'Amèrica llatina i figura en els rondallaris xilè ⁷, cubà ⁸, venezolà, dominicà i portorriquenya ⁹.

Una vegada era un mare
que tenia una filla
i la filla fila que fila,
fila que fila, fila que fila,
fila que fila, fila que fila,
fila que fila, fila que fila... ¹⁰

5. ARXIDUC LLUÍS SALVADOR, *Rondaies de Mallorca*, dins *Obres Completes*, a cura de Miquel Dolç (Barcelona, 1951), p. 154.

6. Oïda de boca de Maria Pujol i Rocabert, teixidora de Castellà del Vallès (1919).

7. RAMON A. LAVAL, *Cuentos de nunca acabar*, «Anales de la Universidad de Chile», vol. CXXV (Santiago, 1909), p. 959.

8. S. CÓRDOVA, *El folklore del niño cubano*, «Revista de la Facultad de Letras y Ciencias» (La Habana, 1925), vol. XXXV, p. 119; PICHARDO, *Diccionario de voces cubanas* (La Habana, 1875), article gallo.

9. RAFAEL RAMÍREZ DE ARELLANO, *Folklore Portorriqueño* (Madrid, 1926), p. 18.

10. Contada per Antònia Camps, hospitalera, de Reus (1918).

El contaire repeteix sempre el mateix fins a apurar la paciència de l'oïnt. A voltes el contaire acompanya la paraula amb el gest de braços i el moviment de dits imitatiu de l'acció de filar.

Una vegada era una rata,
que les puces y els polls
la van empaitar;
i aquella pobra rata
no feia sinó gratar;
i grata que grata
grata que grata,
grata que grata... ¹¹

Es d'anotar que, per efecte de la persistent repetició del concepte, els oïnts acaben tots tenint picor.

La Tia Maria
dormia i cosia,
i mentre dormia
l'olla li bullia,
bullia, bullia,
bullia, bullia,
bullia, bullia, etc. ¹²

El narrador tracta de pintar la idea de bullir l'olla amb els punys closos davant del pit tot fent-los giravoltar tractant d'imitar el moviment continuat de l'olla bullint.

Una vegada hi havia un marxant
que es passava tot el dia fumant,
tenia una pipa grossa com un esclop,
feta de fusta de xop,
que hi cabia més d'una arrova
de tabaco de tuma,
i es passava tot el dia
fuma que fuma, fuma que fuma,
fuma que fuma, fuma que fuma, etc. ¹³

Per donar la idea del fum que s'enfila, el contaire aixeca rítmicament les mans, ara l'una ara l'altra, tot fregant-se les molles dels dits pols i índex.

11. Contada per Joan Figueres, mitjaire i firetaire, de Martorell (1915).
12. Contada per Antònia Camps, ja referida.
13. Contada per Antònia Canari, pentinadora, de Barcelona (1922).

Una vegada era un pastoret
 que va passar per un canyar,
 va tallar una canyeta,
 s'en va fer una flabiolet
 i es va posar a sonar:
 tiroliro lirolà
 tiroliro tiroliolà, etc. ¹⁴

El narrador imita el gest propi de sonar un instrument de buf.

Una vegada eren tres carnicers
 que varen escorxar un rei,
 i li van llevar la pell
 per a fer-ne un pandero,
 que sonava nero nero nero, etc.,
 una vegada eren tres carnicers
 que varem escorxar un rei..., etc. ¹⁵

La forma hitèrica *nero nero* tracta de pintar el so del pandero.

Coneixem només una sola rondalla enfadosa en què el concepte repetit passi d'una simple paraula i que enclogui una idea més extensa. Es distingeix així mateix per basar-se en un argument més consistent i perfecte que el propi d'aquesta categoria de documents.

Vet ací que una vegada un pastor menava un ramat de deu mil ovelles i al bo del camí es va trobar que havia de travessar un riu molt ample i tan profund que el bestiar no podia pas passar a gual. Cercant cercant va trobar una barqueta tan petita tan petita que només hi cabien ell i una ovella, i no sabent com sortir-se d'aquell mal pas resolgué passar les ovelles d'una a una. Feu entrar una ovella dins de la barca, i rema que rema arribà a la vora, deixà l'ovella i se'n tornà; rema que rema arribà a l'altra vora, carregà la segona ovella i rema que rema arribà a la vora i deixà l'ovella i se'n tornà; rema que rema arribà a la vora i carregà la tercera ovella i rema que rema arribà a la vora i deixà l'ovella i se'n tornà..., etc., etc. ¹⁶

El narrador es disposa a repetir exactament la mateixa frase fins que ha passat tot el reumat, és a dir, deu mil vegades, si els oints no li demanen que no segueixi.

Aquesta rondalla, a més del seu caràcter enfadós, pot ésser considerada com a numeral. La vam publicar en el pròleg de la nostra *Rondallística* on la vam comentar sota aquest aspecte ¹⁷. La faula vuitena del llibre vuitè de les *Faules d'Isop* ¹⁸ pren per argument aquesta rondalla.

14. Contada per Antònia Camps, ja referida.

15. Contada pel doct. Josep Roig i Punyed, metge de Sant Pere de Ribes (1940).

16. Contada per Vicenç Amades i Alcoberro, mariner, de Prat de Comte (1918).

17. J. AMADES, *Folklore de Catalunya*, vol. I, *Rondallística*, ja citada, p. 58 del pròleg.

18. *Faules de Isop filosof moral preclaríssim i de altres famosos autors* (Barcelona, 1560).

El rondallari valencià posseeix una variant d'aquesta rondalla de la que n'és protagonista un marxant d'ànecs que, camí del mercat, li cal fer-ne passar milers de milers per un pont tan estret que només poden passar d'un a un i l'un darrera l'altre; el contaire diu que passaven, passaven, passaven, fins que, després de repetir-ho vegades i més vegades, fa una petita pausa. Si algú dels oints pregunta què passa, el recitaire diu que encara deuen estar passant ¹⁹. Aquesta rondalla també figura en els rondallaris castellà ²⁰, en el xilè ²¹ i en el portorriqueny ²².

Hi ha un parell de documents, qualificats per la pròpia rondalla d'enfadosos, que s'aparten per complet de les característiques referides i que pertanyen més aviat a les rondalles de mai acabar pròpiament dites.

¿Vols que et conti
el conte de l'enfadós,
que de cada un en surten dos,
dos i mig i un quartó,
tant si dius que sí
com si dius que no?
Aquell que explicava la tia Perica,
aquella que el nas li pica,
que tenia un gat i un gos
que sempre els explicava
el conte de l'enfadós,
que de cada un en surten dos..., etc. ²³

¿Vols que et conti el conte de l'enfadós
que d'un en van sortir dos,
de dos en van sortir tres
i de tres encara més,
de més van tornar tres?
Si de tres van tornar dos
i el conte de l'enfadós
que de tant que us agradat
hi tornarem aviat
amb el conte de l'enfadós,
que d'un en van sortir dos
i de dos en van sortir tres, etc. ²⁴

Aquest tipus de document pren també forma de cançó amb el nom de «Cançó de l'enfadós».

19. FERNANDO LLORCA, *Lo que cantan los niños* (València, 1931), p. 170).
20. FRANCISCO RODRÍGUEZ MARÍN, *Cantos populares españoles*, vol. I (Sevilla, 1882), p. 112.
21. RAMON A. LAVAL, ob. cit., p. 965.
22. R. RAMÍREZ, ob. cit., p. 20.
23. Explicada per Antònia Canari, ja referida.
24. Contada per Maria Martret, gorrista, de Barcelona (1918).

Per a qualificar quelcom de pesat, d'enutjós, d'inacabable i sobretot quan es repeteix molt, hom empra la comparança *semblar la cançó de l'enfadós*. Tant la comparança com el testimoni de la rondalla fan sentir l'existència de fórmules cantades de la categoria que ens ocupa. Tenim publicada una rondalla encadenada ²⁵ de caràcter màgic que els vells mariners l'havien cantada en hores de xitxa per a cridar el vent. Tots els conceptes es repeteixen per tres vegades i el conjunt del document es recita i es canta fins a quatre vegades, una per cada un dels quatre vents majors. Aquesta mena de conjur resulta enutjós de sentir per la persistent i monòtona repetició dels conceptes, i té tota l'aparència d'una rondalla o d'una cançó enfadosa, però no és així: ni per la seva valor funcional, puix que no tracta d'enutjar els qui la sentin, ni per la seva mesura ben definida, puix que es repeteix tota just quatre vegades. Entre els elements excursionistes de la nostra joventut s'havia cantat una cançó que qui sap si podia parodiar la referida, puix que també prenia per argument un llagut que no podia navegar, però no esmentava per a res el concepte cabdal de la rondalla o cançó referida. També se'n cantava una altra d'un ciclista que en un accident se li espellerava la roba, i es tapava amb un paper, on es llegia la rondalla que es repetia indefinidament. No transcrivim aquests documents per ésser de factura moderníssima i mancats de tota valor literària i musical. Quant a llur valor pràctica, aquestes cançons difereixen de les rondalles que estudiem, puix que en lloc d'enutjar els oïnts anaven destinades a fer passar el tedi de llargues hores de caminar o de viatjar en tren.

Les rondalles inacabables, com portem referit, estan dictades de manera que el darrer concepte obra la porta a la repetició i resulta fàcilment empalmable amb el primer.

Una característica d'aquesta espècie rondallística és la d'ésser gairebé sempre dictada en vers. N'hi ha un grup en què el penúltim vers és de rima femenina per tal de fer-lo rimar amb el terme «vegada»:

Vet ací que una vegada
hi havia un gat
que tenia el cul foradat
i la cua caragolada.
¿Vols que te l'expliqui
una altra vegada?
Vet ací que una vegada
hi havia un gat..., etc. ²⁶

25. J. AMADES, *Folklore de Catalunya*, ja citat, p. 58 del pròleg i rondalla n.º 257, p. 256.

26. Contada per Antònia Camps, ja referida.

¿Vols que t'expliqui la rondalla del gat?
 Una vegada era un gat
 que tenia la cua al cap
 i les potes de cansalada.
 ¿Vols que te l'expliqui
 una altra vegada?
 Una vegada hi havia un gat..., etc. ²⁷

D'aquesta rondalla n'existeixen gran nombre de variants que no alteren l'essència del document. Se l'anomena el «Conte del Gat» i la coneixem en els rondallaris valencià ²⁸, andalús ²⁹, asturià ³⁰, gallec ³¹, salmantí ³², argentí ³³, xilè ³⁴, portorriqueny ³⁵, cubà ³⁶ i mexicà ³⁷. Resulta remarcable la persistència de la presència del gat en la rondalla, tema que tractem en el pròleg de la nostra *Rondallística* ³⁸.

Vet ací que una vegada
 era una pilota,
 que va caure dins d'una bóta,
 d'una bóta foradada.
 ¿Vols que te l'expliqui
 una altra vegada? ³⁹

Vet ací que una vegada
 hi havia una lletja i fumada
 que en comptes de vestir-se,
 s'embolicava amb una flassada.
 ¿Vols que te l'expliqui una altra vegada? ⁴⁰

27. Contada per Antònia Canari, ja referida.
28. F. LLORCA, ob. cit., p. 170.
29. F. RODRÍGUEZ MARÍN, ob. cit., vol. I, p. 47.
30. AURELIO DE LLAÑO ROZAS DE AMPUDIA, *Cuentos asturianos* (Madrid, 1925), p. 11.
31. JOSÉ PÉREZ BALLESTEROS, *Juegos de niños*, «Folklore Gallego». Miscel·lània, «Biblioteca de las tradiciones populares españolas» (Sevilla, 1884), p. 159.
32. R. MORÁN BARDÓN, *Poesía popular salmantina* (Salamanca, 1924), p. 17.
33. R. LETCHMANN NITSCHÉ, «Revista de Derecho», vol. XXX (Buenos Aires, 1908), p. 297.
34. R. A. LAVAL, «Revista de Derecho», vol. XXXII (Buenos Aires, 1910), p. 527.
35. R. RAMÍREZ, ob. cit., p. 13.
36. S. CÓRDOVA, ob. cit., p. 120.
37. «Journal of American Folklore» (Boston-Nova York, 1914), vol. XXVII. p. 147.
38. J. AMADES, ob. cit., p. 103 del pròleg.
39. Contada per Josepa Aldabert, espartenyera i planxadora, de Barcelona (1922).
40. Contada per Joaquina Coll, marxanta de robes, de Barcelona (1925).

Aquesta forma final per donar lloc a la repetició que també figura en el rondallari venecià i en el de Como ⁴¹.

N'hi ha que basen el principi inacabable amb un escrit on es llegeix el breu argument constitutiu del document.

Aquesta solució de continuïtat per a donar lloc a la repetició, l'empra també la rondalla portorriquenya ⁴², la cubana ⁴³ i la xilena ⁴⁴.

Un dia que caminava
de Vilanova a Centelles,
a la vora del camí
vaig veure que hi havia un pi
amb unes lletres que deien:
Un dia que caminava
de Vilanova a Centelles..., etc. ⁴⁵

Vet ací que una vegada,
allí dalt de la muntanya,
hi havien set pastorets,
tots set dins d'una cabanya,
i el més vell va fer un pet
i va esquerdar una paret,
i perquè no passés vent
el van tapar amb una pell,
i damunt d'aquella pell
hi havia unes lletres escrites
que deien:
Vet ací que una vegada
allí dalt de la muntanya, etc. ⁴⁶

Un dia venint de Roma,
passant pel Rosselló,
vaig veure una mala vella
muntada dalt d'un moltó,
amb unes lletres que deien:
Un dia venint de Roma, etc. ⁴⁷

Hi ha documents d'aquest mateix ordre que en lloc d'un cartell acudeixen al recurs de sentir una veu o al so d'un instrument.

41. GIUSEPPE PITRÉ, *Canti popolari siciliani*, vol. II, p. 32.
42. R. RAMÍREZ, ob. cit., p. 18.
43. S. CÓRDOVA, ob. cit., p. 120.
44. R. A. LAVAL, ob. cit., p. 968.
45. Contada pel doct. Josep Roig i Punyed, ja referit.
46. Contada per Elisabet Martí, teixidora, de Barcelona (1935).
47. Contada per Teresa Raban, pescadora, de Cadaqués (1922).

Un dia que caminava
des de Girona a Figueres,
pel camí vaig trobar un pi,
un pi carregat d'esquelles
que el vent les feia sonar
i totes deien quan sonaven:
Un dia que caminava
des de Girona a Figueres..., etc. ⁴⁸

Un dia que me n'anava
de Balaguer a Camarasa,
al passar prop d'una casa
sentí una veu que cantava:
Un dia que me n'anava..., etc. ⁴⁹

Un altre argument presenta un personatge que fa una acció, el qual s'adona d'un altre semblant seu que fa el mateix que ell, que al seu torn veu encara un altre que l'imita.

Una vegada hi havia un escarabat
que es passejava per un prat,
i a mig passejar no va poder passar;
i va veure un altre escarabat
que es passejava per un prat..., etc. ⁵⁰

Una vegada era un grill
que se'l va menjar un conill,
i a mig menjar
no se'l va poder empassar;
i més enllà vegé un altre grill
que se'l va menjar un conill..., etc. ⁵¹

Una vegada era un rei
que teixia cistells,
i con més teixia
més feina tenia;
teixint teixint
va veure un altre rei
que teixia cistells..., etc. ⁵²

N'hi ha que, un cop presentat el breu argument per a intrigar els oints, anuncien que seguirà la part més important del cas, la qual

48. Contada per Teresa Raban, Pescadora, de Cadaqués (1922).

49. Explicada per Joan Leonor, sastre, de Lleida (1918).

50. Explicada per Agnès Coll, cosidora, de Ripoll (1918).

51. Referida per Teresa Muntanya, vaquera, de Llers (1918).

52. Explicada per Antoni Gispert, cisteller, de Barcelona (1922).

consisteix simplement a repetir el mateix que ja han dit. Aquesta solució de continuïtat també figura en el rondallari valencià ⁵³, salmantí ⁵⁴, andalús ⁵⁵ i portorriqueny ⁵⁶.

Una vegada era un rei
que pelava faves
i li queien les baves
en un gibrell;
i escolteu que ara ve el bo:
una vegada era un rei
que pelava faves... etc. ⁵⁷

L'arxiduc Lluís Salvador publica una versió mallorquina d'aquesta rondalla, segons la qual el rei protagonista no pelava faves sinó que les parava i les baves li queien en un ribell ⁵⁸. Mn. Antoni M.ª Alcover publicà aquest conte no com a tal sinó com una fórmula inicial de rondalla i del tot igual a la versió de l'arxiduc. Nosaltres la vam reproduir i comentar en el pròleg de la nostra *Rondallística*, en el capítol dedicat a les fórmules inicials i finals ⁵⁹.

Vet ací que una vegada
eren tres,
l'un duia gorra,
l'altre barret
i l'altre no duia res.
Oh! i ara ve el millor:
Vet ací que una vegada
eren tres..., etc. ⁶⁰

Una vegada era un rei
que dormia en un corral,
perquè el cap li feia mal.
Oh! i espereu que ara ve el bo:
una vegada era un rei..., etc. ⁶¹

53. F. LLORCA, ob. cit., p. 169.

54. R. MORÁN, ob. cit., p. 18.

55. DEMÓFILO, *Miscelánea*, «El Folklore Andaluz» (Sevilla, 1882-1883), p. 78; LUIS PALOMO Y RUIZ, *Una docena de rimas infantiles*, «El Folklore Andaluz» (Sevilla, 1882-1883), p. 194.

56. R. RAMÍREZ, ob. cit., p. 17.

57. Contada per Ernest Gispert i Desplats, comptable, de Barcelona (1953).

58. ARXIDUC LLUÍS SALVADOR, *Rundayes de Mallorca* (Leipzig, 1896), p. 11.

59. J. AMADES, *Folklore de Catalunya*, ja citat, p. 101 del pròleg.

60. Explicada per Rosa Nolla, de Riudecanyes (1953).

61. Oïda de boca de Caterina Cordoní, passamanera, de Barcelona (1918).

Una vegada era una gallina
 que va pondre una petxina,
 de la petxina en va sortir un pollet
 que no es podia tenir dret.
 Oh! i escolteu que ara ve el bo:
 Una vegada era una gallina..., etc. ⁶²

Una vegada era una vella
 que sonava una esquella,
 una esquella i un esquelló.
 Oh! i escolteu que ara ve el bo:
 Una vegada era una vella..., etc. ⁶³

Vet ací que una vegada eren tres,
 dos de rodons
 i un d'anglès.
 Oh! i espereu que ara ve el bo:
 Vet ací que una vegada eren tres..., etc. ⁶⁴

Hi han rondalles que podríem qualificar d'enumeratives, ordinàriament a base del nombre tres, que és el més freqüent en la rondalla. També n'hi ha una a base del set, encara que el text només n'anomena sis:

Una vegada eren set,
 En Pau, En Pere i En Jepet,
 En Roc, En Blai i En Jaumet,
 cada u amb el seu barret;
 però quan els van comptar,
 només sis en van trobar;
 doncs, com que n'hi ha d'haver set,
 els hem de tornar a comptar:
 En Pau, En Pere i En Jepet..., etc. ⁶⁵

Vet ací que una vegada
 eren tres germans,
 un de petit i dos de grans,
 que tots tenien
 dues cames i dues mans
 i uns caps
 com uns gegants.

62. Explicada per Josep Aldabert, ja referit.

63. Oïda de boca de Margarida Modesta, coquessa, de Barcelona (1922).

64. Explicada per Joan Saleta, de Barcelona (1900).

65. Referida per Maria Hospital, mainadera, de Barcelona (1911).

¿I sabeu per què?
Perquè eren tres germans,
un de petit i dos de grans..., etc. ⁶⁶

Una vegada eren tres fadrins
que caçaven escorpins,
tres per fora i tres per dins;
quan els van haver caçats
els van barrejar tots plegats,
i quan els van haver barrejats
van veure que eren sis escorpins,
tres de fora i tres de dins,
i quan els van haver caçats..., etc. ⁶⁷

Un altre tipus de documents, de la categoria dels que ens ocupen, pren per tema l'enumeració d'un llarg rengle d'activitats que s'inicien amb el llevar-se i acabarien amb l'anar a dormir, si l'auditori tingués paciència per escoltar-los. Aquesta base narrativa també és troba en els rondallis xilè ⁶⁸ i portorriqueny ⁶⁹.

Una vegada era un pare
que tenia tres fills,
dos de grans i un de xic,
que l'un es deia Peret,
l'altre es deia Perot
i l'altre es deia Peric,
i dos d'ells eren lletjos
i l'altre bonic.
El pare cada dia quan es llevava,
es llevava amb els tres fills,
dos de grans i un de xic,
que l'un es deia Peret
l'altre Perot
i l'altre Peric,
i dos d'ells eren lletjos
i l'altre bonic.
I el pare cada dia quan es vestia
es vestia amb els tres fills,
dos de grans i un de xic..., etc. ⁷⁰

66. Oïda de boca de Joan Figueres, ja referit.

67. Explicada per Rafael Mir, captaire i rodamon, de Barcelona (1923).

68. R. A. LAVAL, ob. cit., p. 961.

69. R. RAMÍREZ, ob. cit., p. 19.

70. Explicada per Elisabet Papió, filadora, de Barcelona (1922).

El contaire refereix tantes accions com poden fer-se durant el curs del dia sempre de la mateixa manera fins a fer-se pesat. Quan algú dels oints, cansat de tant sentir sempre el mateix, pregunta com es va acabar, el narrador li respon que encara manquen moltes hores per arribar l'hora d'anar a dormir i segueix explicant-se fins que es cansen d'escoltar-lo.

Hi ha una rondalla molt interessant, de caràcter encadenat, la qual afegeix un nou episodi a cada repetició i repeteix tot el referit anteriorment.

El rei Butxaca
 tenia una vaca,
 que era la vaca
 del rei Butxaca.
 La vaca tenia cap,
 que era el cap de la vaca,
 de la vaca del rei Butxaca.
 La vaca tenia banyes,
 que eren del cap,
 del cap de la vaca
 del rei Butxaca.
 La vaca tenia ulls,
 que eren els ulls de les banyes,
 de les banyes del cap,
 del cap de la vaca
 del rei Butxaca.
 La vaca tenia nas,
 que era el nas
 dels ulls,
 dels ulls de les banyes,
 de les banyes del cap,
 del cap de la vaca
 del rei Butxaca ⁷¹.

El narrador segueix enumerant la boca, el coll, l'esquena, els molucs, la cua, el floquet, les potes i els unglots, afegint que tenia un vedell, que posseïa els mateixos òrgans que sa mare, els quals enumera amb les consegüents repeticions en ordre invers tant de les parts del cos de la mare com del fill. Quan arriba als unglots del vedell, afegeix que el rei Butxaca va comprar una altra vaca, que al seu temps tingué també un vedell i enumera tots els òrgans en plural; afegint que el rei

71. Contada per Bonaventura Tuset, calcetera, de Barcelona (1918).

comprà una tercera i una quarta i una cinquena vaca en pla de no acabar mai. Aquesta rondalla es troba així mateix en els rondallaris de Puerto Rico ⁷² i de Xile ⁷³.

Heus ací exposades les rondalles enfadoses i de mai acabar catalanes que ens són conegudes. El seu nombre és bastant important en relació a les que en coneixem publicades pertanyents a d'altres pobles. No creiem que el rondallari català sigui més afavorit que els altres quant a aquest aspecte de document; és molt possible que la diferència sigui deguda a que els recercadors estrangers sembla que no han concedit prou importància a aquest tipus de rondalles i no les han recollides o almenys no les han publicades.

72. R. A. LAVAL, ob. cit., p. 961.

73. R. RAMÍREZ, ob. cit., p. 21.

